

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДУЖИНА ТРАЈАЊА *VACATIO LEGIS* ОДРЕБУЈЕ СЕ ЗАКОНОМ

Чланом 108. Закона о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања („Службени лист СФРЈ“, број 23/82 и бр. 77/82) прописано је да ће се тај закон примењивати од 1. јула 1983. године. Истовремено, чланом 106. тога закона, прописано је да ће дан почетка примене одредбе члана 25. тога закона утврдити Скупштина СФРЈ, приликом доношења Друштвеног плана Југославије за раздобље од 1986. до 1990. године.

Уставном суду Југославије дата је иницијатива за покретање поступка за оцењивање уставности наведених одреба Закона о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања. Давалац иницијативе сматра да одређивање дугог рока за ступања на снагу наведеног Закона није у складу са Уставом СФРЈ, јер се тиме онемогућује да се што пре примене одредбе Закона о усклађивању пензија с текућим кретањем личних доходака запослених, као и одредбе о усклађивању личних доходака из ранијих година са личним дохотком у последњој години рада.

С обзиром на то да су одредбе члана 25. и члана 30. Закона о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања повољне за уживаоце права из пензијског и инвалидског осигурања и будуће уживаоце тих права, пред Уставни суд Југославије поставило се је питање да ли одредба Устава СФРЈ о року од осам дана као најкраћем року за ступање закона на снагу значи да закон у томе року ступа на снагу, да је то и најкраћи и најдужи рок, односно да ли законом може бити одређен неки, знатно дужи, рок за његово ступање на снагу.

Закон о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања објављен је 30. априла 1982. године, чланом 110. прописано је да ступа на снагу осмог дана од дана објављивања. Но, претходно је, чланом 108, прописано да ће се примењивати од 1. јануара 1983. године, а затим је, новелом с краја 1982. године, прописано да ће се Закон примењивати од 1. јула 1983. године. Тиме је Закон, практично, ступио на снагу после више од годину и по дана од његовог објављивања, с тим да се одредбе члана 25. Закона почну примењивати знатно касније — кад то одреди Скупштина СФРЈ. Отуда је и настало питање да ли се законом може одредити један дужи рок за његово ступање на снагу.

Оцењујући уставност наведених одреба Закона о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања којима се одребује дуг *vacatio legis*, Уставни суд Југославије стао је на становиште да је то могуће. Наиме, према члану 209. Устава СФРЈ, савезни закони и други савезни прописи и општи акти ступају на снагу најраније осмог дана од дана објављивања. Само из нарочито оправданих разлога, може се одредити да савезни закон, други пропис или општи акт ступа на снагу у року краћем од осам дана од дана објављивања, или истог дана кад је објављен.

Уставом СФРЈ утврђено је само најкраће време у коме савезни закон може ступити на снагу, од дана његовог објављивања. Уставом

СФРЈ није утврђено да савезним законом не може бити одређен неки дужи рок за ступање на снагу него што је уобичајени рок од осам дана од дана објављивања. Савезни закон, према томе, може одредити и неки дужи рок за своје ступање на снагу, него што је рок од осам дана, утврђен, по правилу, као најкраћи рок у коме закон може ступити на снагу. Зато је Уставни суд Југославије решио да не прихвати иницијативу за покретање поступка за оцењивање уставности наведених одредаба Закона о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања.

У нашем правном систему, као и у упоредном праву, познато је да има закона који су ступали на снагу по протеку знатног времена од дана њиховог објављивања, које се креће од шест месеци па до неколико година од дана објављивања. То је, нарочито, случај кад се доносе кодекси и други значајни закони, за чију је примену потребно да прође доста времена у коме треба да буду извршене све припреме за примену таквог закона, и кад је потребно доста времена да се грађани стварно упознају са садржином значајних закона.

(Решење УСЈ, У бр. 174/85,
од 12. јуна 1985)

ПРИМЕНА БЛАЖЕГ КРИВИЧНОГ ЗАКОНА И ПРАВНОСНАЖНА ПРЕСУДА ИЗРЕЧЕНА ПО РАНИЈЕМ ЗАКОНУ

Чланом 4. став 2. Кривичног закона СФРЈ прописано је да ће на учиниоца кривичног дела — у случају кад је после извршења кривичног дела измењен закон једном или више пута — применити закон који је блажи по учиниоца.

Више правноснажно осуђених лица, која се налазе на издржавању казне, сматрало је да наведени законски пропис није у складу са Уставом СФРЈ. Неуспешност тога прописа подносиоци иницијативе виде у томе што редовни судови одбијају да примене наведено законско правило кад постоји правноснажна пресуда, донесена по ранијем кривичном закону. Осим тога, подносиоци иницијативе тражили су да Уставни суд Југославије утврди да пракса редовних судова није у складу са чланом 4. став 2. Кривичног закона СФРЈ; да Уставни суд утврди смисао члана 4. став 2. Кривичног закона СФРЈ, те да „нареди“ редовним судовима обустављање извршења правноснажних пресуда које се односе на казне за дела која више, према Закону о изменама Кривичног закона СФРЈ („Службени лист СФРЈ“, број 34/84) нису кривична дела, и да нареди редовним судовима да члан 4. став 2. КЗ СФРЈ примењују тако да се његове одредбе односе и на правноснажне пресуде.

За решење о неприхватању иницијативе за покретање поступка за оцењивање уставности члана 4. став 2. КЗ СФРЈ, Уставни суд Југославије дао је следеће образложење:

Према члану 211. Устава СФРЈ, кривични закон може имати повратно деловање кад је блажи по учиниоца кривичног дела. Како оспорени законски пропис управо то прописује, Уставни суд Југославије налази да нема разлога због кога би се уставност тога прописа могла довести у питање. — Кривични закон може, прелазним одредбама, прописати и да се нови закон, ако је блажи по учиниоца, примењује и на случај правноснажних пресуда, изречених по ранијем закону. Ако нови кривични закон то није прописао, не може се сматрати да он, због тога, није у складу са Уставом СФРЈ. — Уставни суд Југославије није прихватио ни остале захтеве из иницијативе. Уставни суд Југославије, наиме, по члану 375. Устава СФРЈ — којим је утврђена његова надлежност — не утврђује смисао закона. Он то чини процењивањем

да ли је одређени закон у складу са Уставом СФРЈ. Уставни суд Југославије, према томе, не утврђује какав се смисао, у примени, има давати једном законском пропису. Исто тако, Уставни суд Југославије није Уставом овлашћен да оцењује пресуде редовних судова, односно да овима налаже како ће применити одређен законски пропис.

(Решење УСЈ, У бр. 251/85,
од 6. новембра 1985)

припремио *Борђе Бурковић*

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА СР СРБИЈЕ

ОТКУПНА МЕСТА ЗА ОТКУП ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА

Земљорадничка задруга „Предејане“ из Предајана поднела је Уставном суду Србије предлог за оцену уставности и законитости Одлуке Скупштине Трговиште о откупним местима за откуп пољопривредних производа и шумских плодова на подручју Општине Трговиште („Службени лист ЈМРЗ“, број 22/84) због тога што је, према мишљењу ове Задруге, Одлуком Скупштине општине повређен закон на штету ове пољопривредне и других организација које се баве откупом пољопривредних производа и шумских плодова.

Разматрајући Одлуку о откупним станицама и откупним местима за откуп пољопривредних производа и шумских плодова, Уставни суд је установио да је Скупштина општине Трговиште ову Одлуку донела на основу чл. 40. Закона о промету робе, којим је овлашћена да прописује услове у погледу величине, уређености и хигијенско-техничких услова које треба да испуне откупне станице и откупна места.

Оспореном одредбом члана 5. Одлуке прописана је забрана отварања откупних станица и откупних места на територији општине Трговиште, одређеној у границама: у Трговишту и Берекарцу — Река од Белог Брега до места спајања регионалног пута бр. 238 Трговиште — Огүт и новопресеченог заобилазног пута у Берекарцу. На изложени начин, омеђена је једна територија, која је претворена у забрањену зону за наведене делатности, и то како у погледу отварања нових откупних станица, тако и за постојеће, чије се затварање спроводи ради извршења чл. 15. исте Одлуке.

Даље је Уставни суд установио да је истом одредбом дато овлашћење општинском органу управе надлежном за послове привреде, да ван горе наведене локације издаје одобрење за отварање откупних станица и откупних места по слободној оцени околности одређених у Одлуци.

Оцењујући уставност и законитост оспореног чл. 5 наведене Одлуке, Уставни суд је утврдио да је несагласан са Уставом и Законом о промету робе. У смислу чл. 299. Устава СР Србије, у надлежности је Републике да уређује односе у области промета робе и услуга, па је одлуку, која је пропис за извршење Закона, скупштина општине била овлашћена да донесе само на основу и у границама законског овлашћења, што значи да пропише услове у погледу величине, уређености и хи-